

OVERHEIDSOPDRACHT VOOR CONCESSIE VAN HET BEHEER VAN DRANKFONTEINEN EN DRANK- EN SNACKAUTOMATEN

Ervaring van de MIVB (Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel)

Tijdens een werkdag is de pauze vaak de gelegenheid om een tussendoortje of een drankje te nuttigen. Maar al die consumpties hebben een impact op het leefmilieu: gebruik van hulpbronnen, energieverbruik van de automaten, productie van verpakkingsafval, enz. Om de impact verbonden met het gebruik van drank- en snackautomaten te beperken, heeft de MIVB milieugebonden eisen ingelast in zijn laatste concessieopdracht gegend in 2012.

EEN GLOBALE MILIEUAANPAK

In het kader van haar opdracht voor openbaar vervoer heeft de MIVB zich verbonden tot een maatschappelijk verantwoorde aanpak. Daartoe heeft ze zich sinds 2002 ingezet voor het behalen van het label Ecodynamische onderneming. Momenteel hebben twaalf van de vestigingen het label behaald, en ook alle metrostations.

De MIVB heeft ook een aankoopbeleid ingevoerd waarbij sociale en milieugebonden clausules ingelast worden in de opdrachten. Die zijn zowel ingebouwd bij de selectiecriteria van leveranciers als bij de gunningscriteria van de opdrachten.

Als instelling van openbaar nut valt de MIVB onder de rondzendbrief van 5 februari 2009. Ze is dus verplicht om een duurzaam aankoopbeleid te volgen bij overheidsopdrachten voor toebehoren en diensten. Deze rondzendbrief verplicht ook de aanstelling van een persoon die verantwoordelijk is voor de implementatie en de controle van het aankoopbeleid. Met deze maatregel was het mogelijk om de invoering van milieugebonden criteria te systematiseren.

ANALYSE VAN DE OPDRACHT

Deze concessieopdracht betreft meer dan 337 machines: automaten voor warme en koude drank, snackautomaten en drankfontein. Deze zijn verdeeld over een honderdtal plekken (kantoren, depots, stations, enz.), en zijn enkel bestemd voor de 7000 medewerkers van de MIVB.

Om de milieugebonden criteria te bepalen werd een grondige marktstudie gevoerd door de cel leefmilieu. Uit verscheidene bibliografische opzoeken bleek dat de markt klaar was om in te spelen op vereisten rond energieprestaties, de invoering van biologische/fairtrade producten of afvalbeheer.

MILIEUGEBOBONDEN VEREISTEN EN LASTENBOEK

Door milieugebonden criteria te integreren in deze dienstenconcessie wil de MIVB:

- de impact van haar activiteiten op het leefmilieu beperken;
- zorgen voor het welzijn en de gezondheid van haar werknemers;
- haar personeel sensibiliseren voor fairtrade handel.

Bij de technische clausules legde het lastenboek volgende zaken op:

- criteria inzake energie.
  - Drinkfonteinen zonder verlichtingslampen.
  - Automaten met lampen met laag verbruik, makkelijk te verwijderen of te doven.
  - Automaten met een "sleep"-modus om het verbruik te beperken buiten gebruiksmomenten. De concessiehouder diende in zijn offerte het energieverbruik te preciseren van de automaten in "sleep"-modus.
  - Machines die kunnen werken in een van de drie modussen met laag energieverbruik: verlichtingsmodus, koelmodus en werkingsmodus. Verder moesten de machines in staat zijn om zelf naar hun normale werkingsmodus over te schakelen na afloop van een non-actieve periode.
  - De verplichting voor de concessiehouder om in de offerte het energieverbruik te preciseren van de waterfonteinen en de automaten met warme en koude drank wanneer ze in werking zijn:
    - o ofwel door een bewijs van het Energy Star-label (of gelijkwaardig) te leveren;
    - o ofwel door de energieklaas aan te geven;
    - o ofwel door het energieverbruik van de machine te leveren volgens een protocol voor energiemeting (Europese gestandaardiseerde procedure).

- criteria inzake beperking van broeikasgassen.
De concessiehouder moest inlichtingen geven voor het gebruikte koelgas. Dit was bedoeld om de voorkeur te geven aan de minst vervuilende gassen zoals propaan en isobutaan.

- criteria inzake afval.
  - Waterfonteinen verbonden met het leidingnet en gratis toegankelijk.
  - Automaten met warme drank uitgerust met een recipiëntdetector zodat medewerkers desgewenst hun eigen kop kunnen gebruiken.
  - De mogelijkheid om een grotere portie koffie te kunnen nemen (bv.: voor vergaderzalen).
  - Frisdrankautomaten zonder bekertjes.
  - De verplichting voor de concessiehouder om met de offerte een afvalbeheersplan te leveren met minimaal:
    - o de terugname van afval geproduceerd bij de uitvoering van de opdracht;
    - o het sorteren ervan met de bedoeling te recyclen.
  - De beoogde doelstelling was om de concessiehouder te sensibiliseren de hoeveelheid geproduceerd afval terug te dringen.
  - Er werd de concessiehouder ook gevraagd om meer ecologische bekertjes voor te stellen.

- criteria inzake gezonde, biologische en/of fairtrade eetwaren.
  - Automaten voor warme drank met:
    - o koffie, thee en chocomelk afkomstig van eerlijke handel;
    - o soep of bouillon zonder smaakversterkers of synthetische kleurstoffen.
  - Frisdrank- en snackautomaten waarvan het assortiment voor minimaal 30% moet bestaan uit producten die beantwoorden aan bepaalde criteria: producten afkomstig uit biologische landbouw of fairtrade, drank op basis van echte fruitsappen, enz.

Wat betreft de gunningscriteria

De offertes zijn beoordeeld in functie van de kwaliteit/prijsverhouding van de aangeboden diensten en assortimenten. Deze analyse is uitgevoerd door een comité volgens een evaluatiematrix.

Voor de evaluatie van de offertes werd met volgende elementen rekening gehouden:

- de efficiëntie op energievak van de machines;

- de aard van het koelgas;
- het beleid voor de uitbreiding naar een gamma met duurzame producten.

ANALYSE VAN DE OFFERTE EN GUNNING

In één van de drie ingediende offertes stemde de doorgegeven energie-efficiëntie niet overeen met de machines voorgesteld in het kader van de concessie. De controle van de overeenkomst tussen de offerte en de vereiste milieugebonden gegevens is dus van primordiaal belang!

Tijdens de onderhandelingsprocedure werden de door de inschrijvers voorgestelde machines getest. Een proeverij van het volledige gamma was voor de medewerkers van de MIVB de gelegenheid om hun mening te geven over de nieuwe assortimenten.

Voor de analyse van de offertes werd een evaluatiematrix gebruikt. Op die manier kon de opdracht gegund worden aan de inschrijver met de machines die het best presteerden vanuit energie-oogpunt en met een oplossing voor het recycleren van bekertjes.

Maar geen enkele van de drie inschrijvers was in staat om machines voor te stellen waarvan het koelgas minder schadelijk is voor het milieu. Blijkbaar zou dit aanbod niet beschikbaar zijn op de markt.

REGELMATIGE FOLLOW-UP VAN DE UITVOERING VAN DE OPDRACHT

In het kader van een concessieopdracht is het de concessiehouder die het financiële risico van de exploitatie op zich neemt. Dus als bepaalde producten niet rendabel zijn, dan is het zijn winstmarge die aangetast wordt. De moeilijkheid ligt dus in een goed evenwicht tussen de vereisten van de opdracht en de realiteit op het terrein.

Er wordt maandelijks een evaluatie georganiseerd met de concessiehouder. Die ontmoetingen zijn de gelegenheid om gegevens te vergaren over de kwaliteit van de sortering of de follow-up van de verkoop. Momenteel blijkt uit de analyse van de verkoopcijfers dat gezondere producten of fairtrade producten minder goed verkopen, vooral in bepaalde vestigingen. Aangezien een honderdtal vestigingen uitgerust zijn met automaten en drankfontein, kunnen de profielen van de medewerkers die ze gebruiken sterk uiteenlopen: voorkeuren, tijdstippen, mate van sensibilisering voor het milieu of de gezondheid... Ook de prijs is een factor die de verkoop beïnvloedt. Producten afkomstig van fairtrade zijn bv. 30% duurder dan gebruikelijke snacks. Ongelukkig gevolg: aangezien ze minder goed verkopen, kan de MIVB ook minder druk zetten bij de concessiehouder om de prijzen te laten zakken...

Bovendien is het voor de frisdrankautomaten niet altijd mogelijk om andere verpakkingen voor te stellen dan de klassieke blikjes.

De doelstelling bij deze opdracht om minimaal 30% producten afkomstig van biologische landbouw of eerlijke handel, drank op basis van echt fruitsap, enz. te bereiken is dus een echte uitdaging!

De maandelijkse evaluatie met de concessiehouder is ook de gelegenheid voor de MIVB om de voorwaarden van de opdracht op te frissen.

Na een audit over de kwaliteit van het sorteren, in de hoofdzetel, blijkt dat deze vrij goed werkt. Toch blijft het zo dat bepaalde gewoonten een probleem zijn voor de concessiehouder. Plastic bekertjes met servetten of stukjes appel erin, blikjes die nog niet leeg zijn, enz. zijn zaken die het sorteren bemoeilijken.

SENSIBILISERING VAN DE MEDEWERKERS

Bij hun aanwerving ontvangen de medewerkers van de MIVB elk een porseleinen kop. De bedoeling is dat ze die gebruiken om hun warme drank te nuttigen en zo afvalproductie te vermijden. Want er worden jaarlijks nog zowat 856.000 bekertjes gebruikt (ofwel 4.280 kg

afval)! Er is dus een belangrijke sensibiliseringsinspanning te leveren om dat verbruik te beperken maar ook om de kwaliteit van het sorteren te verbeteren.

PERSPECTIEVEN

Het aankoopbeleid van de MIVB wordt momenteel herzien. Het zal waarschijnlijk evolueren naar een globalere visie op duurzame aankopen: inlassen van sociale criteria, analyse van de behoeften, rekening houden met de globale kostprijs, controle of de milieugebonden voorwaarden wel worden nageleefd, enz.

Verder is het via de maandelijkse follow-up van deze opdracht mogelijk om alle moeilijkheden te noteren maar ook alle elementen die een toegevoegde waarde bieden. Die gegevens zullen dan dienen om de opdracht opnieuw te lanceren om een en ander te corrigeren of een stap verder te gaan bij sommige milieugebonden vereisten.

Ten slotte blijkt het belangrijk te zijn om de sensibilisering bij de gebruikers verder te zetten. Want het staat vast dat een duurzame opdracht gepaard gaat met een andere visie op consumptie en een gedragsverandering.

Type opdracht: opdracht voor dienstverlening

Gunningswijze van de opdracht: onderhandelingsprocedure met bekendmaking

Duur van de opdracht: 5 jaar

Contactpersoon: Isabelle Lechat, Environmental Officer, Cel Leefmilieu, en Pascal de Wolf, Procurement and logistics

